



# Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Osztályozás

361.1

Szerző: Szász Zoltán

Hely

Cím: Külvárosi szociográfia

Idő

"1937"

Forrás: Ujság

Személy

Bn.

1937 III. 25

Helyzet

(Hely)

(Idő)

(Köt. v. füz.) (Oldal)

## Külvárosi szociográfia

Irta SZÁSZ ZOLTÁN

Déltájsban, mikor a bulvár-lapok rikancsai, mint valami villamos áramlás hullámai, cikáznak végig az utcák és teretek tömkelegén, egy külvárosi téren megyek keresztül. Megveszek egy lapot s körülnézek egy üres pad után, hogy át-fussam. A lapolvasás szándéka azonban inkább csak ürügy, csak alkalom annak az állandó vágyamnak a kielégítésére, hogy egy kicsit elvegyüljek a nép között. Ez minduntalan felébred bennem s most egyszerre határozottan izgat. Végre is nem árt, ha az ember olykor leszáll az írói elefántesonttoronyból s inkognitó, vagy a legujabb nyelvművelési javaslat szerint: rangrejtve megnézi, hogy mit csinál az a jó nép, azok a derék magyar munkások, akikről annyi elismerő szót hallunk államférfiaink szájából. Körüljáróm tehát a teret s keresek egy padot, ahol leülhetnék. A legtöbben telt ház van s még a félig üresek se látszanak alkalmasabbnak arra, hogy az ember rajtuk kényelmesen lapot olvashasson. Megállapíthatom különben, hogy járkálásom közben rangom határozottan rejtve maradt. Senki sem ismert rám s ha egy pad felé közeledtem, tökéletes közönnyel néztek rám. Közben szemlélődtem.

\*

Suhancok és munkanélküliek — ez már egy külön emberfajta — hihetetlenül piszkos kártyákkal és fillérekben mintha drága gyűrű vagy előkelő rendkártyáznak. Minden kártya hátlapján két rajzolat állapítható meg; az egyik egy már teljesen elmosódott, amelyet a gyárban nyomtak rá, a másik töméslen izzadt és szennyes kéz ujjlenyomataiból rakódott össze. Nem is értem, hogyan lehet ilyen kártyákkal játszani, melyeken egy hatalmas szennyfolt jelzi, hogy király, holmi össze-visszafogdosottság azt, hogy királyné s így tovább s különböző méretű és alakzatu szennyeségek jelzik a különböző lovagokat és apródokat. Dehát ezek itt, ugy látszik, számolnak ezzel is s különben is olyan gyorsan perdül a kezükben a kártya, hogy a csalásra talán nincs is lehetőség. Ugyanazt a szenvedélyt érzik, amit az előkelő klubokban a frissen felbontott, ragyogóan tiszta kártyalapok árasztanak magukból.

Mellettük egy majdnem teljesen meztelen felsőtestű ember alszik. Fordítva, a háttámlával szemben ül a padon s lábait kinyújtja a pad mögötti hervadt gyeprágyra. Jobb keze a combján nyugszik, óriási, idomtalan, szurtos munkáskéz. Az ujjain kékes festékkel betetovált szám: 1916. A kisujján egy egyes, a gyü-

rüsön a kilences, a nagyujjon a másik egyes s a mutatón hatos. A hüvelykre már nem jutott szám. Mi ez? Születési évszám nem lehet, az ember jóval túl van már a negyvenen. Talán valami háborús élmény vagy női ügy emlékét őrzi. A férfi kinyitja a szemét és látja, hogy nézem a kezét. Nem szól semmit, de láthatóan büszke az érdeklődésemre. Ugy viseli ezt a barbár önmegbélyegzést, mintha drága gyűrű vagy előkelő rendjel volna. Azt, hogy a kezén hónapos szenny rekedt meg, hogy elidomítottságában valami durva állati mancshoz jobban hasonlít, mint egy emberi kéz-

hez, ezt talán nem is tudja.

A szomszéd padon fiatal cselédféle ül s papirból hurkadarabokat ebédel. Ez is a hátsó támla felé fordítva ül, harisnyás lábai mellett ott állnak a levetett cipők. Egy percig az villan át az agyamon, hogy a cipőknek ez a levetése az étkezési idő tartamára talán valami népszokás. A híthü zsidók viszont felteszik a kalapjukat étkezés közben. Olyan társadalmi rétegekben, ahol az emberek tetoválják magukat, lehetnek ilyen népszokások. Közben a nő befejezi az étkezést, maga elé hajítja a zsiros papirt és hozzákezd abbahagyott munkájához, harisnyája lyukainak gondos betapasztásához. A sarkába tüzőtt tü elárulja, hogy éppen csak időt szakított az ebédelésre. Ennek végeztével megint babrálni kezd a lábával.

\*

Végre találok egy padot, ahol csak két öregasszony ül, két szegényesen öltözött, de igen élettelenesen csevegő mumia. Kinyitom az ujságot s látszólag elmerülök benne, mert nem akarom jelenlétemmel feszélyezni őket. De azért beszélgetésük egyes fozslányait jól hallom.

„Hol a Pistike?” — kérdi az egyik, egy kendősfejű, kofaszerű jelenség, mire a másik megnyugtatója, hogy majd csak előkerül valahonnan. Az ezután ellesett beszédtrémelésekből megtudom, hogy az egyik a Pistike nagymamája, a másik pedig szintén egy ilyen nagymamaszerű öreg nő, s hogy ezen a vidéken az a szokás, hogy az anyák a játszótéren rábizzák a gyerekeket az ilyen nagyanyaszerű öreg nőkre. Ezek persze hamarosan szemük elől vesztik a gyerekeket s erre nyugodtan a saját dolgaikról kezdenek beszélgetni. Itt is egy-kettőre napirendre tértek Pistike eltűnése fölött.

„Na, ténsasszony, tudja már, mi a baja?” — kérde a fejkendős. A másik, egy barnabőrű, zilált ősz hajzatu anyóka, aki úgy hatott, mint valami nagyobb arányú aszaltszilva, megvetően legyintett.

— Cukorbaj. Ezt mondták a klinikán. Azt is mondta az orvos, hogy tulságosan jól élek. Ahogyan én jól élek... Aztán azt is kérdezte, hogy nem vagyok-e én zsidó? Már hogy én zsidó, fakadt ki. De a másik is láthatóan felháborodott ezen a feltevésen.

— Fene érti, mit beszélnek ezek az orvosok, — szól most ez. — Tudja, lelkem, hogy nekem szívtágulásom van már tíz éve. Azért kellett otthagynom a viceházmesternői állást itt a tizenhetes szám alatt az Abonyi utcában. Nem szabad megerőltetnem magam azzal a sok lépcsőjárással. Most már hallgasson ide, egyszer azt kérdi tőlem egy ilyen tejfelesszáju, fiatal orvos, hogy hány gyermekem volt. Három van, de nyolc volt, felelem neki. — Ez az, mondja, ez a sok szülés, ettől van a szívtágulás. Ezt nem is nekem mondta, de egy másik orvosnak ott mellettem. Hát ki érti meg ezeknek a beszédét. Attól, hogy nyolc gyermekem volt, azt mondja, hogy a szívem tárgult ki.

A beszélgetés egyre fürgébb lendületet vett, a két öreg nő egészen felpezsdült

tőle. Elmondták, hányszor voltak a klinikán, miket rendelt nekik az orvos, milyük fáj és milyük nem fáj, mennyibe került nekik a betegség s mennyit takarítottak meg abból, amit elkölteniök kellett volna. Egyáltalában nem látszott meg rajtuk, hogy betegek; talán az aggság általános leromlottságában és elszürkülésébe olvadt bele az a pusztítás is, amit a betegség végezhetett rajtuk, de tény, hogy nem hatottak betegeknek. Beszédjük után ítélve közérzetük egészen jó lehetett. A betegségükről úgy beszéltek, mint valami érdekes élményről, mint a gazdagok utazásaikról vagy szerelmeikről, vagy ahogyan egy előkelő nő finom otthonában barátnőjével terhességről beszélget. Nem holmi csapás volt ezek számára ez a cukorhaj vagy ez a szívtágulás, hanem élettartalom, mely saját szemükben fontossá emelte őket s beszédtema, mely anyagot szolgáltatott vénasszonyos locsogási hajlamuknak. Talán nem is tetszett volna nekik, ha az orvos egy nap azt mondta volna, meggyógyultak, nincs már semmi bajuk. Biztosan azt mondták volna: ezek az orvosok, ezek össze-vissza beszélnek.